

Krijgsherenpolitiek in Afrika

AUTEUR ROALD PLUG

De hedendaagse chaos die sub-Sahara Afrika destabiliseert wordt vaak toegeschreven aan een aangeboren cultuur of aan een heropleving van Afrikaanse tradities. Stephanie Vervaeet stelt in haar scriptie echter dat het geweld politiek van aard is en een basis heeft in de moderne samenleving. In een ambitieus onderzoek heeft Vervaeet inzicht proberen te krijgen in de invloed van het moderne kapitalisme en kolonialisme op de opkomst van krijgsheren in Uganda en hoe deze 'warlords' op hun beurt de moderne wereldeconomie beïnvloeden. Daarbij is ze uitgegaan van de wereldsysteembenadering van Immanuel Wallerstein, die de wereld verdeelt in een kern, een periferie en daartussenin een semi-periferie. Door het historisch sociaal systeem en het kapitalisme wordt deze verdeling voortdurend gereproduceerd. Het wereldsysteem zorgt voor extreme ongelijkheden en de ontwikkeling van instabiele staten. Dit is volgens Vervaeet een belangrijke achtergrond van het geweld dat zich in Afrika voordoet.

Door middel van een literatuurstudie toont Vervaeet aan dat warlordisme, of krijgsherenpolitiek, in Uganda en in feite de hele regio het resultaat is van het kapitalistische wereldsysteem, het koloniale verleden en de moeizame staats- en natievorming. Ook is het een strategie tot het monopoliseren van financiële bronnen. Door banden aan te knopen met internationale geldschietters hebben warlords op lokaal niveau vaak meer te zeggen dan de reguliere politici en gezagsdragers. Transnationale bedrijven krijgen zo steeds meer in de melk te brokkelen en deze banden leveren beide partijen, in ieder geval op de korte termijn, voordelen op.

De wijze waarop Vervaeet de terugkoppeling maakt van wat er in Afrika gaande is naar het wereldsysteemmodel is knap te noemen. Ze concludeert dat krijgsheren geen directe bedreiging vormen voor het bestaande wereldsysteem, maar dat warlordisme wel leidt tot het ontstaan van onconventionele staten waarin private ondernemingen zowel politieke als economische functies hebben. Hun politieke macht hangt in toenemende mate af van betrokkenheid in de internationale handel en hun controle over markten. Dat staat haaks op wat van een nationale staat verwacht wordt

en daarom zou men kunnen stellen dat dit het kapitalistische wereldsysteem in gevaar brengt.

De wereldsysteembenadering krijgt echter ook de nodige kritiek. Vervaeet stelt dat wereldsysteemanalysten over het hoofd zien dat de perifere positie van Afrika niet auto-

Warlordisme leidt tot het ontstaan van onconventionele staten.

matig bepaalt hoe de politiek in zwakke staten wordt gestructureerd. De wereldsysteemanalyse zou daarnaast geen verklaring hebben voor verschillen in staatsstructuren, omdat die louter worden gezien als het gevolg van hun positie binnen het wereldsysteem. Ook heeft de theorie te weinig aandacht voor de transnationale banden die de krijgsheren aanknopen met supranationale organisaties als het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank. De werkelijkheid blijkt kortom net even ingewikkelder in elkaar te zitten dan de wereldsysteembenadering doet voorkomen.

Stephanie Vervaeet is er goed in geslaagd moeilijke concepten en theorieën uit de politieke en politiek-economische geografie met elkaar te verweven en te laten zien hoe deze op elkaar ingrijpen en tot uitdrukking komen in een interessante regio als Afrika. Waar het in deze scriptie helaas aan ontbreekt is een duidelijke, afgebakende vraagstelling. Dat had kunnen leiden tot een sterkere rode draad in het verhaal dan nu het geval is. Op sommige plekken is de scriptie vooral een opsomming en uiteenzetting van wat diverse academici over dit onderwerp te berde hebben gebracht. De vraagstelling hoe het wereldsysteem en het warlordisme in sommige regio's in Afrika elkaar wederzijds beïnvloeden is eigenlijk te breed voor een afstudeerscriptie. De terugkoppeling naar wat deze krijgsheren-

politiek ons nu eigenlijk vertelt over het kapitalistische wereldsysteem is weliswaar genuanceerd, maar Vervaeet geeft zelf toe dat haar antwoord nog lang geen voldoening geeft. Daarmee geeft de insteek van deze scriptie een onderschatting van eigen kunnen weer.

Vervaeet, S. (2005) De recente ontwikkelingen in het Gebied van de Grote Meren in Afrika vanuit Wereld-Systeem perspectief. Universiteit Gent.